

Bijlage VWO
2021

tijdvak 1

Griekse taal en cultuur

Tekstboekje

Tekst 1

Uit de Hymne aan Demeter. Er is ontdekt wat Demeter 's nachts doet.

251 Zij, de mooi bekrante Demeter, in woede ontstoken,
252 nam Metaneira's zoontje, dat in het paleis zo verrassend
253 laat nog door haar was gebaard, uit het vuur en legde het ver
254 van zich vandaan op de grond. Tegelijk, ten zeerste verbolgen,
255 sprak ze tot Metaneira, vrouw met sierlijke gordel:
256 "Mensen zijn dwaas en onwetend en zonder enig besef van
257 al wat het lot hun aan goede en kwade dingen zal zenden.
258 Ook jij beging onberaden een onherstelbare dwaling.
259 Bij de hardvochtige stroom van de Styx — de eed van de goden —
260 zweer ik je dat ik je kind de eeuwige jeugd had geschonken
261 en de onsterfelijkheid en een roem die nooit zou verbleken;
262 nu zal hij echter zijn lot en de dood niet kunnen ontlopen.
263 Wel zal hem nog in dit opzicht eeuwige roem vergezellen,
264 dat hij bij mij op schoot zat en in mijn armen mocht slapen."

Homerische Hymne aan Demeter 251-264

Tekst 2

Dionysus maakt zichzelf bekend.

1 Ἦκω Διὸς παῖς τήνδε Θηβαίαν χθόνα
2 Διόνυσος, ὃν τίκτει ποθ' ἠ Κάδμου κόρη
3 Σεμέλη λοχευθεῖσ' ἀστραπηφόρῳ πυρί·
4 μορφὴν δ' ἀμείψας ἐκ θεοῦ βροτησίαν
5 πάρειμι Δίρκης νάμαθ' Ἴσμηνοῦ θ' ὕδωρ.
6 Ὅρω δὲ μητρὸς μνήμα τῆς κεραυνίας
7 τόδ' ἐγγὺς οἴκων καὶ δόμων ἐρείπια
8 τυφόμενα Δίου πυρὸς ἔτι ζῶσαν φλόγα,
9 ἀθάνατον Ἦρας μητέρ' εἰς ἐμὴν ὕβριν.
10 Αἰνῶ δὲ Κάδμον, ἄβατον ὃς πέδον τόδε
11 τίθησι, θυγατρὸς σηκόν· ἀμπέλου δέ νιν
12 πέριξ ἐγὼ κάλυψα βοτρυώδει χλόη.
13 Λιπῶν δὲ Λυδῶν τοὺς πολυχρύσους γύας
14 Φρυγῶν τε, Περσῶν ἠλιοβλήτους πλάκας
15 Βάκτριά τε τείχη τήν τε δύσχιμον χθόνα
16 Μήδων ἐπελθὼν Ἀραβίαν τ' εὐδαίμονα
17 Ἀσίαν τε πᾶσαν ἠ παρ' ἄλμυρὰν ἄλα
18 κεῖται μιγάσιν Ἑλλησι βαρβάροις θ' ὁμοῦ
19 πλήρεις ἔχουσα καλλιπυργώτους πόλεις,
20 ἐς τήνδε πρώτην ἦλθον Ἑλλήνων πόλιν,
21 τὰκεῖ χορεύσας καὶ καταστήσας ἐμὰς
22 τελετάς, ἵν' εἶην ἐμφανῆς δαίμων βροτοῖς.
23 Πρώτας δὲ Θήβας τάσδε γῆς Ἑλληνίδος
24 ἀνωλόλυξα, νεβρίδ' ἐξάψας χροὸς
25 θύρσον τε δοὺς ἐς χεῖρα, κίσσινον βέλος·
26 ἐπεὶ μ' ἀδελφαὶ μητρός, ἃς ἦκιστ' ἐχρῆν,
27 Διόνυσον οὐκ ἔφασκον ἐκφῦναι Διός,
28 Σεμέλην δὲ νυμφευθεῖσαν ἐκ θνητοῦ τιнос
29 ἐς Ζῆν' ἀναφέρειν τὴν ἀμαρτίαν λέχους,

30 Κάδμου σοφίσμαθ', ὧν νιν οὔνεκα κτανεῖν
 31 Ζῆν' ἐξεκαυχῶνθ', ὅτι γάμους ἐψεύσατο.
 32 Τοιγάρ νιν αὐτὰς ἐκ δόμων ὤστρησ' ἐγὼ
 33 μανίαις, ὄρος δ' οἰκοῦσι παράκοποι φρενῶν,
 34 σκευὴν τ' ἔχειν ἠνάγκασ' ὀργίων ἐμῶν.
 35 Καὶ πᾶν τὸ θῆλυ σπέρμα Καδμείων, ὅσαι
 36 γυναῖκες ἦσαν, ἐξέμηνα δωμάτων·
 37 ὁμοῦ δὲ Κάδμου παισὶν ἀναμεμειγμένοι
 38 χλωραῖς ὑπ' ἐλάταις ἀνορόφους ἦνται πέτρας.
 39 Δεῖ γὰρ πόλιν τήνδ' ἐκμαθεῖν, κεῖ μὴ θέλει,
 40 ἀτέλεστον οὔσαν τῶν ἐμῶν βακχευμάτων,
 41 Σεμέλης τε μητρὸς ἀπολογήσασθαί μ' ὑπερ
 42 φανέντα θνητοῖς δαίμον' ὄν τίκτει Δί.

Euripides, Bacchae 1-42

Aantekeningen

<i>regel 3</i>	λοχεύω bij de geboorte helpen ἀστραπηφόρος bliksemdragend
<i>regel 4</i>	βροτήσιος sterfelijk
<i>regel 7</i>	τὸ ἐρείπιον ruïne
<i>regel 8</i>	τύφομαι roken
<i>regel 10</i>	ἄβατος ontoegankelijk
<i>regel 11</i>	ὁ σηκός heiligdom
<i>regel 12</i>	βοτρυώδης vol druiven
<i>regel 13</i>	πολύχρυσος rijk aan goud
<i>regel 14</i>	ἠλιόβλητος door de zon getroffen
<i>regel 15</i>	δύσχιμος winters
<i>regel 17</i>	ἄλμυρός zout
<i>regel 18</i>	μιγᾶς gemengd
<i>regel 19</i>	καλλιπύργωτος met mooie torens
<i>regel 24</i>	ἀνολολύζω door kreten opschrikken
<i>regel 25</i>	κίσσινος met klimop
<i>regel 31</i>	ἐκκαυχάομαι beweren
<i>regel 32</i>	οἰστράω opjagen
<i>regel 33</i>	παράκοπος waanzinnig
<i>regel 36</i>	ἐκμαίνω in razernij naar buiten jagen
<i>regel 37</i>	ἀναμείγνυμι vermengen
<i>regel 38</i>	ἀνόροφος zonder dak
<i>regel 40</i>	ἀτέλεστος niet ingewijd

Afbeelding 1

Dionysus groet een van zijn volgelingen.

Tweede confrontatie Dionysus - Pentheus.

- 787 Δι. Πείθη μὲν οὐδέν, τῶν ἐμῶν λόγων κλύων,
788 Πενθεῦ· κακῶς δὲ πρὸς σέθεν πάσχων ὄμως
789 οὐ φημι χρῆναί σ' ὄπλ' ἐπαίρεσθαι θεῶ,
790 ἀλλ' ἡσυχάζειν· Βρόμιος οὐκ ἀνέξεται
791 κινῶντα βάκχας <σ'> εὐίων ὀρῶν ἄπο.
792 Πε. Οὐ μὴ φρενώσεις μ', ἀλλὰ δέσμιος φυγῶν
793 σῶση τόδ'; Ἦ σοι πάλιν ἀναστρέψω δίκην.
794 Δι. Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον ἢ θυμούμενος
795 πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῶ.
796 Πε. Θύσω, φόνον γε θῆλυν, ὥσπερ ἄξιαί,
797 πολὺν ταραξας ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς.
798 Δι. Φεύξεσθε πάντες· καὶ τόδ' αἰσχρὸν, ἀσπίδας
799 θύρσοισι βάκχας ἐκτρέπειν χαλκηλάτους.
800 Πε. Ἀπόρῳ γε τῷδε συμπεπλέγμεθα ξένῳ,
801 ὃς οὔτε πάσχων οὔτε δρῶν σιγήσεται.
802 Δι. ὦ τᾶν, ἔτ' ἔστιν εὖ καταστήσαι τάδε.
803 Πε. Τί δρῶντα; Δουλεύοντα δουλείαις ἐμαῖς;
804 Δι. Ἐγὼ γυναῖκας δεῦρ' ὄπλων ἄξω δίχα.
805 Πε. Οἴμοι· τόδ' ἤδη δόλιον ἐς ἐμὲ μηχανᾶ.
806 Δι. Ποῖόν τι, σῶσαί σ' εἰ θέλω τέχναις ἐμαῖς;
807 Πε. Ἐυνέθεσθε κοινῇ τάδ', ἵνα βακχεύητ' ἀεὶ.
808 Δι. Καὶ μὴν ξυνεθέμην τοῦτό γ', ἴσθι, τῷ θεῶ.
809 Πε. Ἐκφέρετέ μοι δεῦρ' ὄπλα, σὺ δὲ παῦσαι λέγων.
810 Δι. Ἄ·
811 βούλη σφ' ἐν ὄρεσι συγκαθημένας ἰδεῖν;
812 Πε. Μάλιστα, μυρίον γε δοὺς χρυσοῦ σταθμόν.
813 Δι. Τί δ' εἰς ἔρωτα τοῦδε πέπτωκας μέγαν;
814 Πε. Λυπρῶς νιν εἰσίδοιμ' ἂν ἐξωνωμένας.
815 Δι. Ὅμως δ' ἴδοις ἂν ἠδέως ἅ σοι πικρά;

- 816 Πε. Σάφ' ἴσθι, σιγῇ γ' ὑπ' ἐλάταις καθήμενος.
 817 Δι. Ἄλλ' ἐξιχνεύσουσίν σε, κἄν ἔλθῃς λάθρα.
 818 Πε. Ἄλλ' ἐμφανῶς· καλῶς γὰρ ἐξεῖπας τάδε.
 819 Δι. Ἄγωμεν οὖν σε κάπιχειρήσεις ὁδῶ;
 820 Πε. Ἄγ' ὡς τάχιστα· τοῦ χρόνου δέ σοι φθονῶ.
 821 Δι. Στεῖλαι νυν ἀμφὶ χρωτὶ βυσσίνους πέπλους.
 822 Πε. Τί δὴ τόδ'; Ἐς γυναῖκας ἐξ ἀνδρὸς τελῶ;
 823 Δι. Μή σε κτάνωσιν, ἦν ἀνὴρ ὀφθῆς ἐκεῖ.
 824 Πε. Εὖ γ' εἶπας αὖ τόδ'· ὡς τις εἶ πάλαι σοφός.
 825 Δι. Διόνυσος ἡμᾶς ἐξεμούσωσεν τάδε.
 826 Πε. Πῶς οὖν γένοιτ' ἂν ἃ σύ με νουθετεῖς καλῶς;
 827 Δι. Ἐγὼ στελῶ σε δωμάτων ἔσω μολῶν.

Euripides, Bacchae 787-827

Aantekeningen

- regel 792 φρενόω vermanen
 regel 795 λακτίζω trappen
 regel 799 ἐκτρέπω afweren
 χαλκήλατος bronzen
 regel 800 συμπλέκω in een discussie verwickelen
 regel 802 τᾶν vriend
 regel 811 συγκάθημαι bij elkaar zitten
 regel 814 ἐξοινόομαι dronken worden
 regel 817 ἐξιχνεύω opsporen
 regel 821 βύσσινος linnen
 regel 825 ἐκμουσόω grondig onderrichten

Tekst 4

De tovenaress Medea is met haar man Jason en hun twee kinderen naar Corinthe gevlucht. Daar heeft haar man haar in de steek gelaten om te trouwen met de dochter van Creon, de koning van Corinthe. In de onderstaande tekst komt koning Creon Medea vertellen dat ze verbannen wordt met haar kinderen.

- 269 **Koor** Ὅρω δὲ καὶ Κρέοντα, τῆσδ' ἄνακτα γῆς,
270 στείχοντα, καινῶν ἄγγελον βουλευμάτων.
- 271 **Creon** Σέ, τὴν σκυθρωπὸν καὶ πόσει θυμουμένην,
272 Μήδει', ἀνεῖπον τῆσδε γῆς ἕξω περᾶν
273 φυγάδα, λαβοῦσαν δισσὰ σὺν σαυτῇ τέκνα,
274 καὶ μή τι μέλλειν· ὡς ἐγὼ βραβεὺς λόγου
275 τοῦδ' εἰμί, κοῦκ ἄπειμι πρὸς δόμους πάλιν
276 πρὶν ἂν σε γαίας τερμόνων ἕξω βάλω.
- 277 **Medea** Αἰαί· πανώλης ἢ τάλαιν' ἀπόλλυμαι·
278 ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων,
279 κοῦκ ἔστιν ἄτης εὐπρόσοιστος ἕκβασις.
280 Ἐρήσομαι δὲ καὶ κακῶς πάσχουσ' ὅμως·
281 τίνος μ' ἕκατι γῆς ἀποστέλλεις, Κρέον;
- 282 **Creon** Δέδοικά σ' – οὐδὲν δεῖ παραμπίσχειν λόγους –
283 μή μοί τι δράσης παῖδ' ἀνήκεστον κακόν.
284 Συμβάλλεται δὲ πολλὰ τοῦδε δείματος·
285 σοφὴ πέφυκας καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις,
286 λυπῆ δὲ λέκτρων ἀνδρὸς ἐστερημένη.

Euripides, Medea 269-286

Aantekeningen

<i>regel 269</i>	δὲ καὶ <i>Onvertaald laten.</i>
<i>regel 271-272</i>	Σέ ἀνεῖπον Ik beveel jou
<i>regel 271</i>	τὴν <i>Onvertaald laten.</i>
	θυμόομαι + <i>dativus</i> boos zijn op
<i>regel 272</i>	περάω gaan
<i>regel 273</i>	φυγάδα <i>Predicatief vertalen.</i>
<i>regel 274</i>	μέλλω treuzelen
	ὥς want
	βραβεὺς + <i>genitivus</i> verantwoordelijk voor
<i>regel 275</i>	κοῦκ = καὶ οὐκ
<i>regel 276</i>	γαίας = γῆς
<i>regel 277</i>	πανώλης helemaal verloren
<i>regel 278</i>	ἐξίημι πάντα κάλων vol in de aanval gaan
<i>regel 279</i>	κοῦκ = καὶ οὐκ
	εὐπρόσοιστος gemakkelijk
	ἢ ἔκβασις ontsnapping
<i>regel 280</i>	καὶ = καίπερ
	πάσχουσ' = πάσχουσα
<i>regel 281</i>	τίνος <i>onzijdig</i>
	ἕκατι = ἕκητι
	γῆς = ἐκ γῆς
<i>regel 282</i>	παραμπίσχω λόγους de waarheid verzwijgen
<i>regel 283</i>	μή <i>Verbinden met Δέδουκα (regel 282).</i>
	δράω + 2 <i>accusativi</i> iemand iets aandoen
	παῖδ' <i>Hiermee bedoelt Creon zijn dochter.</i>
	ἀνήκεστος onherstelbaar
<i>regel 284</i>	συμβάλλομαι + <i>genitivus</i> aanleiding geven tot
<i>regel 285</i>	ἴδρις + <i>genitivus</i> kundig in
<i>regel 286</i>	λυπέομαι zich gekwetst voelen